

Nr 13

Utlåtande i anledning av motioner om utredning angående sjukfrånvaron.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 157 av herr *Brundin m. fl.* och II: 172 av fru *Kristensson* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla

1) om en undersökning av möjligheterna att i riksförsäkringsverkets statistik inkludera fler variabler än de hittills använda i syfte att få bättre begrepp om variationer i sjukfrånvaron mellan olika arbetstagargrupper, samt

2) om en sociologisk undersökning om olikheter i attityder mot arbetet och om sjukfrånvaron mellan olika arbetstagargrupper.

Motionärerna anför, att de s. k. sjuktalen (antalet ersatta sjukdagar per år och försäkrad) tenderar att anpassa sig till en viss relativt konstant nivå om lagbestämmelserna förblir oförändrade. Vid en utökning av förmånerna höjs i regel sjuktalsnivån. Den senaste reformen på detta område, som trädde i kraft fr. o. m. 1 januari 1967, har haft samma inverkan, vilket delvis belysts av riksförsäkringsverket men också av Svenska arbetsgivareföreningen.

I den offentliga statistiken framkommer uppgifter om kön, geografisk belägenhet, placering i sjukpenningklasser och inkomstens art. Detta är dock enligt motionärernas mening otillräckligt. Vissa icke-officiella undersökningar har visat att det också finns ett samband mellan arbetsuppgifter, arbetets art och sjukfrånvaron. Detta samband kommer inte fram i den offentliga statistiken, vilken exempelvis ej kan lämna förklaring till att anställda kvinnor genomgående har högre sjukfrånvaro än män medan bland företagare männen i genomsnitt haft högre sjuktal än kvinnorna.

En högre sjukfrånvaro för vissa grupper arbetstagare i förhållande till andra måste enligt motionärernas mening ge anledning till en undersökning av de bakomliggande orsakerna. Det bör bl. a. undersökas i vilken mån den offentliga statistiken kan kompletteras med uppgifter om exempelvis arbets art, yrke, civilstånd och möjligen familjeförhållanden. Om detta ter sig omöjligt att genomföra bör man göra specialundersökningar som tar hänsyn till dessa faktorer. Dessutom finns det behov av sociologiska analyser för att klarlägga huruvida attityden till arbetet och även till sjukfrånvaron varierar mellan olika arbetstagar kategorier.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid 1962 års riksdag väcktes motion (II: 462) med yrkande om en utredning i syfte att dels skaffa statistiskt underlag för bedömning av eventuellt förekommande variationer i sjukfrekvensen mellan män och kvinnor med jämförlig yrkesverksamhet, dels — för det fall att en sådan undersökning för vissa åldersgrupper visade en markant skillnad mellan män och kvinnor — söka utröna orsakerna härtill och lägga fram förslag till åtgärder för att råda bot på förhållandet.

Allmänna beredningsutskottet, som inhämtade yttrande över motionen från riksförsäkringsverket, anförde i sitt utlåtande nr 14, att kännedomen om skillnaderna i sjukfrekvens mellan olika grupper av anställda samt mellan kvinnor och män var bristfällig och att det vore önskvärt med en i dessa hänseenden utförligare statistik. Härför skulle emellertid erfordras en inte oväsentlig komplettering av det statistiska grundmaterialet, vartill kom, att varken riksförsäkringsverket eller sjukförsäkringskassorna då hade möjlighet att åtaga sig en sådan uppgift. En av riksdagens revisorer år 1961 föreslagna undersökning rörande behovet och omfattningen av ledighetsstatistik inom statsförvaltningen borde emellertid kunna anordnas så att motionärernas önskemål blev tillgodosedda i fråga om de i statens tjänst anställda. Utskottet hemställde att motionen ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen biföll vad utskottet hemställt.

Vid 1963 års riksdag väcktes motion (II: 564) i samma syfte. Med liknande motivering som i 1962 års utlåtande och under hänvisning till att det efter en omläggning av sjuklönesystemet borde bli möjligt att för den statliga sektorns del få en statistik som tillgodosåg motionärernas önskemål avstyrkte allmänna beredningsutskottet i sitt utlåtande nr 20 bifall till motionen. Riksdagen biföll vad utskottet hemställt.

Även vid 1964 års riksdag väcktes motioner (I: 241 och II: 301) i samma syfte. Allmänna beredningsutskottet, som inhämtat att riksförsäkringsverket kom att utvidga sin statistik så att betydligt fler uppgifter om sjukfrekvensen skulle kunna erhållas, anförde i sitt utlåtande nr 1 att man borde avvakta dels bearbetningen av riksförsäkringsverkets material, dels de erfarenheter som det nya sjuklönesystemet för de statligt anställda kunde ge. I enlighet med utskottets hemställan föranledde motionerna ej någon riksdagens åtgärd.

I motioner till 1966 års riksdag, väckta i anslutning till propositionen nr 113 med förslag om förbättrad sjukpenningförsäkring, yrkades bl. a. åtgärder i syfte att åstadkomma en tillförlitlig och jämförande statistik rörande sjukfrekvens och faktorer som påverkade denna. Andra lagutskottet uttalade i sitt utlåtande nr 47 att det statistiska underlaget självfallet var av stor betydelse då det gällde att ta ställning till eventuella ändringar i försäkringssystemet. En tämligen omfattande statistik beträffande sjukförsäk-

ringen förelåg emellertid redan. Utskottet ansåg det angeläget att även i framtiden möjligheterna att förbättra statistiken på sjukförsäkringsområdet tillvaratogs så att ett underlag skapades för bedömning av utfallet av försäkringen. I enlighet med utskottets hemställda föranledde motionerna icke någon riksdagens åtgärd.

I interpellation vid höstsessionen av 1968 års riksdag framställdes fråga om åtgärder för att få till stånd en objektiv utredning angående de variationer i sjukfrekvensen som syntes råda dels mellan män och kvinnor, dels med hänsyn till olika geografiska, tjänstemässiga och åldersmässiga förhållanden, orsakerna till dessa variationer samt sjukförsäkringsbestämmelsernas inverkan på sjukfrekvensen.

I sitt svar anförde chefen för socialdepartementet bl. a., att den officiella statistiken för senare år visade i stort sett samma sjuktal för män och kvinnor räknat på samtliga sjukpenningförsäkrade. I fråga om tilläggs-sjukpenning var talet drygt 10 % högre för kvinnor än för män. Interpellantens önskemål om undersökningar beträffande variationer i sjukfrekvens med hänsyn till geografiska och åldersmässiga förhållanden torde i stort sett redan vara tillgodosedda genom den officiella sjukförsäkringsstatistik som riksförsäkringsverket fortlöpande publicerade. När det gällde sådana frågor som sjukförsäkringsbestämmelsernas inverkan på sjukfrekvensen och orsakerna till sjukskrivningar kompletterades den fortlöpande statistiken med olika specialundersökningar.

Utskottet

Motionärerna hemställer dels om undersökning av möjligheter att utvidga riksförsäkringsverkets statistik så att den bättre belyser variationer i sjukfrånvaro mellan olika arbetstagargrupper, dels ock om en sociologisk undersökning om attityder till arbete och sjukfrånvaro.

I riksförsäkringsverkets fortlöpande statistik ingår sammanställningar rörande inskrivna försäkrade, avslutade sjukpenningfall och antal sjukpenningdagar med fördelning efter de försäkrades ålder, kön, länstillhörighet, sjukpenningklass och slag av förvärvsinkomst. Statistiken belyser således i väsentliga avseenden de variationer och förskjutningar i sjukfrånvaro som förekommer mellan olika grupper av försäkrade. Riksförsäkringsverket strävar även efter att införa ytterligare variabler i den mån grundmaterial står till verkets förfogande. Sålunda kan det väntas att civilstånd förs in i statistiken med ledning av folkbokföringsuppgifter.

Varken försäkringskassorna eller statistiska centralbyrån har uppgifter om arten av de försäkrades arbete eller deras yrken som är så aktuella och specificerade att de anses kunna relateras till sjukfrånvaro. Enligt planläggningen skall emellertid uppgifter om yrke gå in i 1970 års folkräkning, och riksförsäkringsverket avser att använda detta material för sin statistik.

I den mån folkräkningen kommer att innefatta redovisning av familjeförhållanden torde även sådana uppgifter komma att utnyttjas av verket.

I vad avser de statsanställda vill utskottet nämna, att uppläggande av personal- och befattningsdata ingår som ett delprojekt i en under statskontorets ledning bedriven översyn av den statliga personaladministrationen. En förstudie har visat på behov av bättre underlag rörande sjukfrånvaro för personalplaneringen. För den statliga sektorns del torde alltså åtskilliga sådana uppgifter som motionärerna efterlyser på sikt bli tillgängliga.

De önskemål motionärerna framfört i sitt första delyrkande kan således till stor del väntas bli tillgodosedda utan något riksdagens initiativ.

Vid en undersökning rörande attityder till arbete — som motionärerna föreslagit i sitt andra delyrkande — aktualiseras inte bara sambandet med sjukfrånvaro utan även åtskilliga andra frågor av stor betydelse. Utskottet kan inte biträda förslaget om en sociologisk attitydundersökning med den av motionärerna föreslagna syftningen.

Utskottet finner sig inte böra tillstyrka bifall till motionerna utan hemställer,

att de likalydande motionerna I: 157 och II: 172 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 mars 1969

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller (s), Hedlund (s)*, Eric Petersson (fp)*, Helge Karlsson (s), Kilsmo (fp), Hansson (s), fru Diesen (m), herr Ove Karlsson (s), fröken Pehrsson (cp), herrar Andreasson (cp)* och Ingvar Andersson (m)*;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Larsson i Borrby (cp), Rimås (fp)*, Nilsson i Bästekille (m), fru Hörnlund (s)*, herrar Andersson i Örebro (fp), Wiklund i Härnösand (s), Hugosson (s)*, Göransson (s)*, Johansson i Växjö (cp), Häll (s) och Rosqvist (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering

Reservation

av fru *Dießen* (m) samt herrar *Ingvar Andersson* (m) och *Nilsson* i Bästekille (m), vilka ansett att utskottets utlåtande fr. o. m. det avsnitt som börjar med orden »Varken försäkringskassorna» samt utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»Varken försäkringskassorna — — — (= utskottet) — — — för sin statistik. Utskottet vill framhålla önskvärdheten av att folkräkningen även ger sådana upplysningar i fråga om familjeförhållanden, som kan läggas till grund för statistiska analyser rörande samband med sjukfrånvaro.

I vad avser de statsanställda — — — (= utskottet) — — — bli tillgängliga.

Attityder till arbete kan antagas visa samband inte endast med sjukfrånvaro utan även med andra förhållanden av intresse för samhället. En undersökning av den art motionärerna föreslagit i sitt andra delyrkande kan därför — förutsatt att den får en tillräckligt bred uppläggning — väntas ge värdefulla bidrag till vårt vetande om arbetslivet och dess återverkningar hos individen.

Utskottet tillstyrker, att en undersökning kommer till stånd i syfte att närmare belysa faktorer som påverkar sjukfrekvensen. Utskottet får därför hemställa,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 157 och II: 172 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om undersökning rörande orsaker till skillnader i sjukfrekvens mellan olika grupper av arbetstagare.»